

L'INCENDI DEL LICEU

TRENTA ANYS D'UNA GRAN PARADOXA

El 31 de gener del 1994 les flames es van endur el Liceu de Barcelona, l'emblemàtic teatre de la ciutat, en només tres hores

FOTOS: LLUÍS GENÉ / EFE

ALBERT OLIVÉ / EFE

LES PRIMERES IMATGES

Diverses fotografies de l'incendi del 31 de gener de 1994 provocat per les espurnes d'un bufador que dos operaris estaven fent servir a l'escenari.

Un trauma col·lectiu. Una tragèdia no només evitable, sinó sota l'ombra fosca de la negligència. Un històric equipament envellit i obsolet. Un veïnat amb les urpes afilades per culpa d'un pla del Liceu aprovat sense el consens necessari. Un foc devastador sorgit de la petita guspira d'un soldador. Trenta anys després, l'incendi del Liceu és un capítol superat gràcies al consens immediat de totes les administracions: calia reconstruir-lo immediatament. I el 1999, només cinc anys després, el nou Gran Teatre del Liceu, amb els acords de *Turandot* dirigits per Núria Espert, obria les portes. Un trauma, sí, un trauma medicat de seguida, un pla de xoc i una recuperació rècord. Queden a la memòria les imatges d'aquell dilluns, 31 de gener del 1994, en què els diaris havien obert a tota pàgina amb l'última actuació de l'orca Ulisses al Zoo de Barcelona: un petit trauma per a la ciutat, la seva marxa rumb a San Diego. Un exemplar únic al món que deixava tota la personalitat animal de la ciutat en mans d'un exemplar encara més únic, el seu col·lega Floquet de Neu. No existien diaris digitals ni xarxes socials, va ser el gran dia dels informatius televisius i radiofònics perquè a mig matí, cap a les dotze, Ulisses ja no era notícia.

Tots els directes ja anaven plens del que passava a la Rambla. El Liceu es cremava, les flames arribaven a setanta metres i la columna de fum es veia per tota la ciutat. Xavier Cester, crític musical i abonat liceista de pedra picada, tenia festa aquell dilluns a la feina a la secció de música clàssica de Discos Castelló. Per casualitat, remenava llibres a la Documenta del carrer Cardenal Casañas, a un minut del Liceu. El rum-rum deia que passava alguna cosa al teatre. I sí, en sortia fum, però podia ser que fos una fumera sense més importància. Ja a casa, l'informatiu del migdia donava fe de la tragèdia: "Quan vaig veure el forat i el sostre esfondrat em vaig posar a plorar. No m'ho podia creure". Tantes emocions viscudes, tants sentiments experimentats entre aquelles parets i ara tot reduït a cendres. El 1994, el Xavier ja era abonat del Liceu i hi havia vist just dos dies abans la funció de *Mathis der Maler*, de Paul Hindemith. "Ja feia temps que tothom veia que el Liceu estava envellit i necessitava una reforma urgent", recorda. Les imatges televisives encara avui són colpidores. El tràfec incessant dels bombers, les

obres d'art del Cercle del Liceu –dotze obres de Ramon Casas i altres valuoses teles de Santiago Rusiñol, Modest Urgell i Francesc Masriera, entre altres– traslladades d'urgència per la Guàrdia Urbana fins al veí Palau de la Virreina, les autoritats visitant el sinistre, el desconsol de Montserrat Caballé i de Victòria dels Àngels...

Les façanes de la Rambla, a l'altura del Liceu, ja feia setmanes que estaven empaperades de cartells contraris al pla del Liceu –es pot comprovar observant la ingent quantitat de fotos publicades a la premsa de l'endemà– presentat el 1988 i que preveia la reforma integral del teatre líric i l'expropiació necessària d'edificis del voltant per ampliar la superfície de 9.313 metres quadrats a 21.191 metres quadrats. Fins al 1991 el pla no va ser aprovat, però va topar amb l'oposició immediata dels propietaris de setze habitatges i trenta-tres comerços. També van mostrar-hi reticències algunes institucions com la Reial Acadèmia de les Bones Lletres, la Reial Acadèmia de les Ciències i les Arts, la Reial Acadèmia de les Belles Arts i l'Ateneu Barcelonès. La reforma havia de costar 6.000 milions de pessetes. La reconstrucció en va costar 22.000 milions. Amb l'incendi totes les oposicions van quedar, també, reduïdes a cendres. Tots els membres del patronat del Liceu van assolir una unanimitat d'urgència. No s'havia de perdre ni un minut. La reunió entre Jordi Pujol, Narcís Serra –vicepresident del govern de l'Estat– i Carmen Alborch –ministra de Cultura– va donar fruits ràpidament. L'activitat del Liceu, si els terminis s'haguessin complert –sense incendi pel mig– s'hauria interromput el juny del 1995 per donar pas a la reforma. Ara tot s'accelerava. Altres espais barcelo-

nins cedirien els seus escenaris per a les representacions liceistes mentre durés la reconstrucció: el Palau de la Música, el Palau Sant Jordi i el Teatre Victòria van ser els escollits. Encara faltaven uns anys per a la inauguració de l'Auditori i del Teatre Nacional de Catalunya. Xavier Cester destaca una observació important: l'esperit olímpic havia deixat marca en l'ànim col·lectiu, aquell "fer pinya" per tirar endavant un projecte tan extremadament ambiciós i complex va calar i "a rebuf d'aquella empenta conjunta és com es va emprendre la reconstrucció urgent del Liceu". I també esmenta el paper dels abonats al Liceu, molts dels quals –ell inclòs– van renunciar a la devolució econòmica dels espectacles de la temporada 1993-1994 que van quedar cancel·lats. La reconstrucció bé mereixia el gest.

ESCLETXES IRRESOLTES

L'any 2016, el programa *Salvados* de La Sexta es va preguntar amb veu alta i clara sobre la penombra que sempre ha quedat de l'incendi del Liceu, les escletxes irresoltes, la culpabilitat dels soldadors, la deixadesa que arrossegava la infraestructura i la colpidora conveniència de l'incendi per fer net. Va ser negligència? Tant Josep Caminal, director general del Liceu en el moment del sinistre, com Josep Maria Busquets, el seu antecessor en el càrrec, van respondre a les preguntes de Jordi Évole admetent que res va quedar del tot clar. Al programa, Caminal comentava un document que advertia del perill que suposava mantenir el Liceu obert en les condicions infraestructurals en què es trobava. "Les administracions no van actuar amb la diligència adequada davant les necessitats de reforma que exigia el Liceu", argumentava. Busquets, per la seva banda, havia arribat a anunciar el tancament imminent del Liceu per fer-hi les anhelades i imprescindibles reformes, però les administracions el van desmentir i va haver de dimetir. Això passava a finals del 1992. Poc més d'un any després, les flames destruïen el teatre. La investigació va ser escassa i conclouent: la culpa va ser de la guspira. Cap negligència, cap retard, cap mala praxi administrativa. Un pacte de silenci? Si no ho va ser, ho va semblar. "Hi ha vegades en què no es pot explicar tot", admetia Busquets a l'entrevista amb Évole. La paradoxa és de primera categoria: ¿l'incendi del Liceu va ser una tragèdia fortuïta i evitable però, en el fons, oportuníssima? ●

“Quan vaig veure el forat i el sostre esfondrat em vaig posar a plorar. No m'ho podia creure”